

Piše:

Petra Bezjak Cirman

preden bo mogoče ponovno izpeljati vsa zahtevana volilna opravila za izvolitev novega (dopolnitev kandidatne liste in njena objava, dopolnitev volilnega imenika, določitev novega datuma glasovanja ter obveščanje volivcev itd., kar vse zahteva svoj čas).

Svet delavcev RTV Slovenija ima pravico do delovanja določeno v zakonu o RTV SLO. V 25. členu namreč piše, da v javnem zavodu RTV Slovenija deluje Svet delavcev javnega zavoda RTV Slovenija, za katerega se uporabljajo določila zakona, ki ureja sodelovanje delavcev pri upravljanju, razen kadar so s tem zakonom ali statutom posa-

mezna vprašanja urejena drugače. Določilo je v zakonu iz leta 2005, ko je ustavno sodišče na pobudo Sveta delavcev RTV Slovenija presodilo, da je bil takratni zakon o Radioteleviziji Slovenija v neskladju z ustavo. Ali bi lahko torej zaradi prekinjenega procesa volitev prišlo do **situacije, ko sveta delavcev v zavodu določeno obdobje sploh ne bi bilo**, se svetniki sprašujemo že od začetka tega sodnega spora. Po do zdaj zbranih pravnih mnenjih se namreč načeloma ne more zgoditi, da organa soupravljanja v zavodu ne bi bilo.

Svet delavcev RTV Slovenija je namreč kljub epidemiji **začel postopke volitev v zakonskih rokih** in volilni komisiji skladno s 24. členom ZSDU predal vsa pooblastila, da skrbi za zakonitost volitev članov sveta delavcev. Svet delavcev je epidemiološkim razmeram primerno tudi prilagodil pravilnik o volitvah (razširila se je namreč pravica volivcev, ki bi želeli glasovati po pošti), volilna komisija je izvedla tudi tridnevne predčasne volitve, kjer je bila izjemno visoka volilna udeležba, in sicer se jih je udeležilo kar 15 odstotkov volivcev. Ravno zaradi epidemioloških razmer je bilo na zavodu pridobljeno odvetniško pravno mnenje, ki pravi, da **ni dopustno obdobje, ko sveta delavcev ne bi bilo**. Če volitve niso izve-

dene najmanj 15 dni pred iztekom mandata obstoječega sveta delavcev, pride s potekom mandata do podobnega pravnega položaja, kot če volitve sicer so izvedene, vendar se jih ne udeleži zadostno število delavcev (42. člen ZSDU), ali če so volitve naknadno razveljavljene (43. člen ZSDU). Ker se ne konstituira nov svet delavcev, še **nadaljuje z delom obstoječi svet delavcev**, s tem pa pride do dejanskega podaljšanja delovanja obstoječega sveta delavcev in s tem tudi mandata posameznih članov sveta delavcev. Iz ZSDU namreč ni razbrati, da bi v takšnem primeru svet delavcev **prenehal obstajati** in da ne bi bilo sveta delavcev v primeru, če novi svet delavcev ne bi bil konstituiran najpozneje do zadnjega dne mandata obstoječega sveta delavcev. Ker je svet delavcev permanentna oblika sodelovanja delavcev pri upravljanju, obstoječi svet delavcev lahko nadaljuje z delom do konstituiranja novega sveta delavcev, ne glede na to, ali do konstituiranja novega sveta pride najpozneje do zadnjega dne mandatne dobe obstoječega sveta delavcev ali pozneje, tako da **ni dopustno vmesno obdobje, ko sveta delavcev ne bi bilo**. Takšno načelno stališče sicer že vseskozi zastopa tudi Združenje svetov delavcev Slovenije, ki je podrobneje predstavljeno v nadaljevanju.

Mnenje Združenja svetov delavcev Slovenije

“Podaljšanje mandata” svetu delavcev v primeru neveljavnih volitev

Na spletni strani Združenja svetov delavcev svetov delavcev Slovenije (<https://www.delavska-participacija.com/koristne-informacije/vprasanja/podaljsanje-mandata-svetu-delavcev-v-primeru-neveljavnih-volitev/>) najdemo naslednji odgovor (avtor: dr. Mato Gostiša) na zgoraj izpostavljeno vprašanje, kaj je z mandatom »starega« sveta delavcev v vmesnem obdobju, ko le-temu štiriletni mandat formalno poteče, nov svet delavcev pa še ni izvoljen. V praksi gre konkretno predvsem za primere iz prvega odstavka 42. člena ter iz 43. člena ZSDU.

Vprašanje:

Volitve za svet delavcev niso bile veljavne, ker je bila udeležba manjša od polovice vseh delavcev z aktivno volilno pravico. Po 42. členu ZSDU je mogoče ponovne volitve izpeljati šele po šestih mesecih. Vprašanje: kaj je s starim svetom delavcev, nadaljuje delo v tem času, ali pa mu po izteku mandata prenehajo vse funkcije? (Opomba: smiselno povsem podobno vprašanje pa se načeloma odpira tudi v primerih, ko volitve zaradi

ugotovljenih nepravilnosti razveljavi volilna komisija sama in je skladno s 43. členom ZSDU potrebno volitve v 60 dneh ponoviti. Sem bi lahko smiselno šteli tudi primere, ko volitve ali pa posamezna volilna opravila, tako kot se je to zgodilo v zgoraj opisanem primeru odprave sklepa volilne komisije RTV Slovenija o zavrnitvi kandidature predlagatelja.)

Odgovor:

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU) vprašanja funkcioniranja sistema

delavskega soupravljanja v (najmanj) šestmesečnem »vmesnem obdobju«, to je v času do izvolitve novega sveta delavcev, izrecno ne rešuje. Strogo gramatikalno gledano bi bilo mogoče določbe zakona dejansko tolmačiti tako, da v tem primeru nastane t. i. soupravljalni vakuum, torej situacija, ko prejšnjemu svetu preneha mandat in ne more opravljati svojih funkcij, novi pa še ni izvoljen, kar bi pomenilo, da soupravljanja delavcev v podjetju v tem času preprosto ni. Vsaj ne na ravni sveta delavcev.

Menim pa, da namen zakonodajalca v resnici ni bil takšen in da gre za pravno praznino, ki jo je treba zapolniti z ustreznimi analogijami. Če so delavci na zboru delavcev skladno z določbo 18. člena ZSDU enkrat že izrazili voljo imeti svoj svet delavcev, te volje ni potrebno na enak način še enkrat "preverjati" in ponovno sklicevati zbora delavcev. Razlogi, zaradi katerih volitve v nov svet delavcev niso bile uspešne, so namreč lahko zelo različni (npr. slaba priprava novih volitev, neprimernost novih kandidatov, neuresničitev možnosti za glasovanje vsem delavcem kolektiva itd., itd.). Neuspešna izvolitev novega sveta delavcev torej načeloma ne pomeni, da delavci sploh ne želijo imeti sveta delavcev, temveč le to, da nekaj ni bilo v redu z novimi volitvami. Zato menim, da je v obravnavanem primeru pač edina smiselna rešitev nadaljevanje opravljanja tekočih nalog prejšnjega sveta delavcev do izvolitve novega, čeprav tega zakon izrecno ne predvideva. Že vzpostavljen sistem delavskega soupravljanja pač mora nekako funkcionirati, ne glede na takšne ali drugačne morebitne volilne zaplete. Naj še enkrat ponovim, da zakonodajalec z določbo o možnosti ponavljanja neuspešnih volitev šele po šestih mesecih zagotovo ni imel namena v tem primeru preprosto kar "ukiniti" že uveljavljenega sistema soupravljanja v posameznem podjetju nasploh, temveč le preprečiti morebitno "posiljevanje" volivcev s (takojšnjim) ponavljanjem volitev z istimi kandidati, ki med volivci očitno nimajo podpore in zagotoviti ponovno izvedbo ponovnega kandidacijskega postopka (z novimi kandidati). Ponovna in kakovostnejša izvedba tega postopka pa seveda zahteva svoj čas, ki je v praksi težko krajši od šestih mesecev.

Iz zgoraj navedenih razlogov menim, da je kljub vsemu treba zakon tolmačiti tako, da v primeru neveljavnih novih volitev (iz kakršnihkoli razlogov), pač zadnji, legitimno izvoljeni svet delavcev opravlja "tekoče naloge", dokler ne pride do izvolitve novega. Ne gre torej formalno za »podaljšanje mandata«, ampak za uporabo neke vrste instituta »vršilca dolžnosti«. Kajti svet delavcev sam sebi načeloma ne more formalno podaljšati mandata, saj za tako odločitev nima zakonite podlage (tako, na primer, VDS sodba Pdp 1385/2000 z dne 14. 9. 2000), pri čemer pa vendarle velja dodati izjemo, da je takšno podaljšanje mandata v pravem pomenu besede kljub vsemu lahko pravno dopustno v primerih, ko iz objektiv-

nih razlogov (npr. razglášena epidemija nalezljive bolezni ali druge »izredne razmere«, začasna odredba sodišča o prepovedi organizacije volitev do pravnomočnosti sodne odločbe o sproženem sporu zaradi napak v kandidacijskem postopku ipd.) bodisi svet delavcev sploh niti ni mogel pravočasno razpisati novih volitev bodisi že razpisanih volitev na predvideni datum ni bilo mogoče izvesti. A to je seveda nekaj drugega kot je obravnavani primer neveljavnosti že izvedenih volitev, h kateremu se vračamo v nadaljevanju.

Pretirano bi bilo namreč zakon razlagati na ta način, da vsake neuspele volitve v nov svet delavcev (ne glede na dejanske razloge za tovrstni "neuspeh") v bistvu avtomatično pomenijo nekakšno »nezaupnico soupravljanju« v podjetju na splošno, kar naj bi zahtevalo ponovno izjasnjevanje zbora delavcev o tem, ali naj svet delavcev v podjetju sploh obstaja ali ne. Tudi morebiten ponovni sklic zbora delavcev v smislu 18. člena ZSDU, ki bi, na primer, ponovno potrdil voljo delavcev, da želijo imeti svet delavcev, namreč ne bi predstavljal nobenega zagotovila, da bodo konkretne volitve s konkretno predlaganimi kandidati potem tudi dejansko "uspele".

Zato je sistem soupravljanja v podjetju, ki je bil po volji delavcev, izraženi na zboru delavcev, enkrat že vzpostavljen, treba vzdrževati z opravljanjem "tekočih nalog" obstoječega sveta delavcev toliko časa, dokler volivci ne izvolijo novega. Neuspešnih volitev namreč na noben način ni mogoče tolmačiti tako, da delavci sploh nočejo več imeti sveta delavcev, ampak zgolj tako, da pač nočejo imeti konkretno "ponujenega" sveta delavcev in da je treba zato volilni postopek pač v celoti ponoviti. Če bi se delavci res želeli naknadno odreči pravici do oblikovanja sveta delavcev, je namreč mogoče v ta namen zbor delavcev sklicati – možni predlagatelji tega sklica so znani! – kadarkoli. (Opomba: V praksi pa bi bilo verjetno smiselno vpeljati nepisano pravilo, da bi se takšen zbor obvezno sklical, če bi bile neveljavne tudi naslednje volitve, kajti verjetno res ne bi bilo sprejemljivo, da bi »stari« svet delavcev pretirano dolgo vlekli svoje pristojnosti za opravljanje tekočih nalog brez polnega mandata.). Vse povedano seveda v načelu velja tudi za primere razveljavitve volitev zaradi nepravilnosti v postopku po 43. členu ZSDU.

Na drugačnih izhodiščih verjetno ne more funkcionirati noben sistem takšne ali drugačne demokracije. Podobne rešitve,

kot je predlagana zgoraj, so poznane tudi iz sistema politične demokracije. Vlada, na primer, ki ji je bila izglasovana nezaupnica in ji je s tem prenehala funkcija oziroma mandat, je že po ustavi dolžna opravljati »tekoče posle« do prisega nove vlade (116. člen Ustave RS). »Brezvladje« ni dopustno v nobenem organiziranem sistemu demokracije, torej tudi ne t. i. industrijske demokracije, kamor sicer teorija umešča sistem delavskega soupravljanja po ZSDU. In to je verjetno edino logična rešitev, ki bi jo veljalo smiselno uporabiti tudi v obravnavanem primeru pravne praznine po ZSDU. Ob prvi naslednji novelaciji tega zakona bi bilo seveda treba vanj tudi izrecno zapisati ustrezno rešitev obravnavanega problema v predlaganem smislu, do takrat pa bi takšne rešitve kazalo poskusiti opredeliti vsaj v t. i. participacijskih dogovorih na ravni posameznih podjetij.

Pri tem je treba opozoriti, da relevantne sodne prakse glede reševanja tega vprašanja zaenkrat še ni. Zgoraj omenjena sodba Višjega delovnega in socialnega sodišča opr. št. VDS sodba Pdp 1385/2000, ki govori o prepovedi podaljšanja mandata svetu delavcev, se le navidez nanaša na enak primer, v resnici pa gre za povsem drugo pravno situacijo. V omenjeni sodbi je šlo namreč za primer, ko je svet delavcev preprosto »pozabil« še v času trajanja svojega mandata razpisati nove volitve in je le-te razpisal šele šest mesecev po poteku svojega mandata. To pomeni, da si je dejansko preprosto »podaljšal mandat«, kar je seveda nedopustno. Povsem drugo pa je, če je svet delavcev pravočasno razpisal nove volitve, vendar so bile te neveljavne, nove pa je mogoče po zakonu razpisati šele čez šest mesecev. Situaciji zato med seboj pravno nista primerljivi. Vprašanje načina zapolnjevanja te šestmesečne vrzeli se pojavi šele naknadno, to je na podlagi 42. člena, ne na podlagi 10. člena ZSDU. Tudi v tem primeru seveda, kot rečeno, ni mogoče govoriti o podaljšanju mandata, dopustno pa je problem reševati z že omenjenim institutom opravljanja »tekočih nalog« s strani zadnjega legalno izvoljenega sveta delavcev.

Kaj konkretno lahko sodi med omenjene »tekoče naloge« in kaj ne, zaenkrat ostaja odprto vprašanje za prakso samo, kajti glede tega žal ni mogoče uporabiti nobene zakonske ali pravne analogije (tudi Ustava RS namreč v zgoraj navedenem 116. členu ne opredeljuje, kaj konkretno

pomeni pojem »tekoči posli«. Načeloma pa bi bilo mogoče med tekoče naloge sveta delavcev v obravnavanem smislu šteti uresničevanje bolj ali manj vseh tistih njegovih rednih zakonskih pristojnosti, ki so pomembne za učinkovito zastopanje in predstavljanje interesov delavcev v procesih upravljalnega odločanja v podjetju. Zlasti še, če gre za določene neodložljive odločitve, katerih nesprejetje bi lahko škodovalo delavskih interesom. Med nujne tekoče naloge pa zagotovo že avtomatično sodi možnost razpisa volitev za nov svet delavcev, ali pa izvolitev delavskih predstavnikov v organe družbe, če jim medtem poteče mandat, in podobno. Ne sodi pa načeloma med tekoče naloge sprejemanje tistih odločitev, ki niso neodložljive, vendar pa »sistemsko« urejajo položaj in pravice sveta delavcev samega in materialne in druge pogoje delovanje celotnega sistema delavskega soupravljanja v družbi na splošno. Težko bi namreč med nujne tekoče naloge, ki jih svet delavcev upravičeno opravlja v obravnavanem

obdobju do izvolitve novega SD, šteli, denimo, sklenitev t. i. participacijskega dogovora z delodajalcem, sprejetje novega poslovnika sveta delavcev, morebiten predčasen odpoklic in zamenjavo predstavnikov delavcev v nadzornem svetu in podobne »sistemske« odločitve, ki bi jih moral po logiki stvari »prejšnji« svet delavcev, ki mu je mandat pretekel, praviloma prepustiti »novemu« svetu delavcev, ki bo dobil polni mandat na novih volitvah.

Sploh pa menim, da je določba 42. člena ZSDU, ki določa možnost ponavljanja volitev v svet delavcev šele po šestih mesecih, upošteva vse povedano (predvsem pa realne razmere v podjetjih) ena najbolj nesmiselnih in nepotrebnih določb tega zakona in bi jo veljalo ob prvem naslednjem noveliranju zakona bodisi črtati, ali pa s posebno dodatno določbo izrecno rešiti vprašanje funkcioniranja sistema delavskega soupravljanja v obravnavanem »vmesnem obdobju«. Postavlja se tudi vprašanje smi-

selnosti določanja (zlasti tako zelo visokega – 50 %) praga volilne udeležbe za veljavnost volitve v svet delavcev.

Na splošno namreč velja načelo, da je uresničevanje demokracije pravica, ne dolžnost posameznikov. In to bi moralo veljati tudi glede izvrševanja volilne pravice za svet delavcev. Bistveno je torej, da zakon vsem zaposlenim omogoča glasovanje na volitvah in s tem vplivanje na obstoj in sestavo sveta delavcev. Ne morejo pa tisti, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov te svoje pravice ne želijo izkoristiti, s tem onemogočiti izvajanje pravice do izvolitve sveta delavcev drugim, ki to želijo. Glede volitev velja, da »tisti, ki se ne udeleži volitev, pač prepušča odločitev drugim«. Ni torej logično, da tisti, ki se ne udeležijo volitev, lahko s tem onemogočijo izvolitev sveta delavcev tudi tistim, ki to želijo. Vsak svet delavcev, ki je izvoljen ob upoštevanju teh načel, bi torej moral biti legitimen.

Piše:
Alojzij Boc

Roki za nadaljevanje med epidemijo prekinjenega postopka volitev v svet delavcev

Eno zanimivejših odprtih vprašanj v zvezi z volitvami v svet delavcev, s katerimi se po razglasitvi konca epidemije srečuje praksa, je vsekakor tudi vprašanje rokov, v katerih je treba nadaljevati z izvajanjem volilnih opravil, ki so bila začeta že v času epidemije, vendar jih zaradi takrat veljavnih ukrepov ni bilo možno izpeljati do konca in so bila zato začasno prekinjena in »zamrznjena«. S takšnim primerom so se, denimo, srečali v Petrolu, verjetno pa še kje. Mnenje, ki ga je v zvezi s tem vprašanjem svetu delavcev podalo Združenje svetov delavcev Slovenije, je naslednje (citirano):

V mesecu novembru 2020 ste zaradi objektivne nemožnosti izvedbe sicer že razpisanih volitev za nov svet delavcev v danih razmerah skladno s priporočili Združenja svetov delavcev Slovenije (ZSDS) sprejeli sklep o zamrznitvi postopka izvedbe volitev za nedoločen čas do prenehanja posebnih ukrepov. S tem je bil prekinjen tudi 21-dnevni rok za vlaganje kandidatur, ki bo

ob sprejetju sklepa o nadaljevanju postopka volitev tekel naprej (preostalih 7 dni). Vaše vprašanje je, v kolikšnem roku po prenehanju posebnih ukrepov oziroma po razglasitvi konca epidemije z dne 15. 6. 2021, s tem pa tudi zadržkov za izvedbo volitev, mora svet delavcev sprejeti sklep o nadaljevanju postopka volitev ter v kolikšnem roku po sprejetju sklepa o nadaljevanju po-

stopka volitev je potrebno izvesti same volitve. Vaše mnenje je, da je pri vseh teh rokih potrebno upoštevati tudi poletni čas, ko je večina zaposlenih na dopustu in bi bila posledično udeležba na volitvah manjša. Na tej podlagi zaprošate tudi za mnenje, ali bi bilo sprejemljivo, da sklep o nadaljevanju postopka volitev svet delavcev sprejme konec avgusta, in se volitve iz razloga večje